

Usvajanje plesnih struktura s djecom predškolske dobi

Kovač, Lara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:291823>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lara Kovač

USVAJANJE PLESNIH STRUKTURA S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Zagreb, srpanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lara Kovač

USVAJANJE PLESNIH STRUKTURA S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Mentor rada:

Josipa Kraljić, umjetnička savjetnica

Zagreb, srpanj 2022.

SAŽETAK

Cilj ovoga završnoga rada bio je uvidjeti poveznicu između dviju umjetnosti glazbe i plesa te kako one zajedno funkcioniraju putem plesnih struktura u radu s djecom rane i predškolske dobi. Glazba je svakoga dana prisutna u čovjekovu životu u raznim situacijama i okolnostima. Isto je tako prisutna i u životu djeteta pa čak i prije nego se rodi. Glazba dijete uveseljava i pobuđuje u njemu potrebu za pokretom i plesom. Ples kao i glazba ima veliki utjecaj na djecu rane i predškolske dobi. Omogućava im da se izraze i da razvijaju kreativnost. Ples se u radu s djecom primjenjuje kroz plesne strukture u različitim prirodnim oblicima kretanja. Da bi se u radu s djecom rane i predškolske dobi mogle primjenjivati plesne strukture, djeca prvo trebaju ovladati strukturama pokreta, a zatim temeljnim strukturama glazbe poput ritma, dinamike, tempa i melodije. Upravo se kroz plesne strukture očituje ta poveznica između glazbe i plesa. Da bi odgajatelj mogao primijeniti plesne strukture u raznim plesnim i glazbenim aktivnostima s djecom rane i predškolske dobi mora djecu zainteresirati i privući ih da uđu u aktivnost svojim domišljatim, kreativnim i spontanom načinom. Ples i glazba su zapravo dvije umjetnosti koje djeci pružaju radost i veselje te djeluju kao odgojna sredstva. Također sudjeluju i u oblikovanju ličnosti djeteta te djeluju na njegov cjelokupni rast i razvoj.

Ključne riječi: glazba, ples, strukture, ritam, dijete

SUMMARY

Adoption of dance structures with preschool children

The goal of this final work was to find the connection between two forms of arts, music and dance as well as to see how they function together within dance structures in a work with preschool children. Music is present in human's everyday life in many situations and circumstances. It is also present in a child's life even before it is born. Music amuses children and wakes up the need for movement and dance inside them. Just like music the dance has powerful influence on preschool children. It enables them to express themselves and develop creativity. When working with children the dance is applied through dance structures in different natural forms of movement. To be able to apply dance structures when working with children, they first have to master movement structures and then with fundamental structures of music such as rhythm, dynamics, tempo and melody. It is precisely through these structures that the connection between music and dance can be seen. In order for a preschool teacher to be able to apply these dance structures they have to intrigue and attract the children so they can join these activities in their ingenious, creative and spontaneous way. Dance and music are actually two forms of arts that provide children joy and happiness and act as educational resources. They have an effect on shaping the children personality and overall growth and development.

Key words: music, dance, structures, rhythm, child

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GLAZBA	2
2.1. <i>Ton</i>	3
2.2. <i>Mjera</i>	3
2.3. <i>Ritam</i>	3
2.4. <i>Tempo i dinamika</i>	4
3. POKRET	5
3.1. <i>Pokretne igre</i>	6
4. PLES	8
4.1. <i>Kreativni ples</i>	9
4.2. <i>Plesne strukture</i>	10
4.2.1. <i>Primjena plesnih struktura</i>	11
5. RITMIKA.....	12
5.1. <i>Plesno – ritmički odgoj</i>	13
6. GLAZBENE IGRE.....	15
6.1. <i>Brojalica</i>	18
6.2. <i>Glazbene igre s pjevanjem</i>	19
6.3. <i>Slušanje glazbe</i>	21
7. ULOGE ODGAJATELJA U PLESNIM I GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA	22
8. ZAKLJUČAK	23
LITERATURA	24

1. UVOD

Dijete se prvi puta susreće s umjetnosti već u majčinoj utrobi. Dokazano je da djeca dok su još u trbuhu majke mogu čuti njezin glas i melodiju pa možda čak i razviti osjećaj za ritam. Glazba igra nevjerojatnu ulogu u dječjim životima te utječe na njihov cjelokupni razvoj. Pomoću glazbe i glazbenih igara poput igara prstima, brojalicama i igri s pjevanjem potičemo razvoj fine i grube motorike te sposobnost boljeg izražavanja kod djece rane i predškolske dobi.

Glazba dijete potiče na pokret. On je jedno od prvih sredstava kojim dijete počinje komunicirati s okolinom i izražavati se. Djeca rane i predškolske dobi su konstantno u pokretu jer im on omogućuje istraživanje okoline. Pokret najčešće možemo vidjeti u dječjoj igri jer je on njezino temeljno obilježje. Uz pomoć igre, pokret će kod djece izazvati osmijeh na licu, smijeh, veselje i radost.

U kombinaciji pokreta i glazbe nastaje ples. Djeca imaju potrebu za ritmom i ritmičkom aktivnošću. Uz pomoć plesa sposobna su izraziti svoje osjećaje i tako uspostaviti neverbalnu komunikaciju. Ples je od davnina imao veliki utjecaj na čovjeka i bio je prisutan u raznim situacijama. Zato je ples jedna od najprikladnijih umjetnosti koja se primjenjuje s djecom predškolske dobi. Ples kao i glazba utječe na cjelokupan razvoj djeteta, no on još sa sobom nosi i odgojnu komponentu. Djeca plesom razvijaju kreativnost i maštu (Krišto, 2020). Djecu rane i predškolske dobi upoznajemo s plesom kroz razne oblike plesnih struktura. One na djecu utječu tako da razvijaju osjećaj za ritam, estetiku pokreta, harmoničnost te pravilno držanje tijela (Lovrenović, 2016).

Glazba i ples su usko povezani i zajedno utječu na sve komponente u djetetovu razvoju. Djecu bi od malena trebalo upoznavati s ovim umjetnostima jer su one jedne od ključnih čimbenika za zdrav i normalan razvoj, za dobar odgoj, pružaju djeci veselje i radost te ih oblikuju kao pojedince.

2. GLAZBA

Glazba je umjetnost koja je svakodnevno prisutna u našim životima. Svakoga se dana možemo s njom susresti u raznim oblicima i na različitim mjestima. „Najkraći odgovor na pitanje otkada glazba postoji glasi: Otkad postoje i ljudi!“ (Reich, 1994; str.7). Tako je glazba jedna od prvih umjetnosti s kojima se dijete susreće od svoje najranije dobi. Kao i kod odraslih tako i kod djece, glazba pobuđuje veselje i radost. Kada dijete čuje glazbu, ona u njemu budi radosno raspoloženje, koje ga potiče na radoznalost, istraživanje i na aktivnost (Manasteriotti, 1981).

Dijete se susreće s prvim zvukovima još kao fetus u majčinoj utrobi te prema istraživanjima već tada reagira na ritmičke podražaje. Nakon rođenja, prva glazba koju dijete čuje je pjevušenje i tepanje majke, odnosno roditelja. Djecu bi trebalo od najranijih dana izlagati glazbi jer je poznato da se sva djeca rađaju s nekim glazbenim sposobnostima. Istraživanja su pokazala da je okruženje djeteta jedno od ključnih faktora za razvijanje glazbenih sposobnosti. Iz toga je razloga bitno dijete upoznati s glazbom već u prvoj godini života kroz razne aktivnosti poput oblačenja, hranjenja ili igranja (Marić, Goran, 2013).

Manasteriotti (1981) navodi da glazba utječe na cjeloviti razvoj djeteta. U intelektualnom razvoju potiče razvoj govora tako da kroz razne pjesme dijete ispravlja nedostatke u govoru, a tekst i melodija potiču razvoj pamćenja i drugih intelektualnih vještina. U emocionalnom razvoju glazba igra veliku ulogu u smirivanju djeteta kada ga ometaju neugodni zvukovi te tako potiče radosno raspoloženje. Glazba također ima veliku ulogu u tjelesnom razvoju djece jer potiče pravilan fizički razvoj. Uključivanje igara s pjevanjem od najranije djetetove dobi pospješuje razvijanje osnovnih pokreta te jača djetetov organizam i muskulaturu. Marić i Goran (2013) navode još i socijalno razvojno područje u kojem glazba utječe na razvoj socijalnih kompetencija kroz zajedničke glazbene aktivnosti. Dakle, može se zaključiti da djeca prva glazbena iskustva stječu kroz igru i to u okruženju njihovih roditelja ili odgojitelja.

Temeljna područja kojima se potiče razvoj glazbenih sposobnosti kod djece jesu slušanje glazbenih djela, pjevanje, sinteza glazbe i kretnje te sviranje (Marić, Goran, 2013). Kako bi odgojitelji mogli na pravilan način upoznati djecu s glazbom moraju poznavati temeljne glazbene sastavnice, a to su: ton, mjera, ritam, tempo, dinamika, melodija i harmonija (Sam, 1998).

2.1. Ton

Prema Srhoj i Miletić (2000) ton ima četiri glavne osobine, a to su: visina, jačina, trajanje i boja. Također razlikujemo i tri grupe tonova kao što su visoki tonovi (sopran i tenor), srednji tonovi (mezosopran i bariton) te duboki tonovi (alt i bas). Visina tona vrlo je bitna zbog razvoja glazbenog sluha. Sam (1998) govori da visoki tonovi pobuđuju osjećaj sigurnosti i slobode, a niski tonovi pobuđuju osjećaj tjeskobe, turobnosti i melankolije. Tonovi također mogu djelovati fiziološki, što se najbolje očituje kod djece kada se dižu na prste pokušavajući vokalizirati visoki ton. Kada se govori o jačini tona, ona može biti slabija ili jača. Kod djece se može primijetiti da im više odgovara umjereni ton. Kada beba čuje jako glasni ton reagirat će plačem ili mrštenjem, dok tihi ton neće uopće izazvati reakciju. Ono što je važno jest da je maleno dijete psihofizički spremno za tonove kraćeg trajanja koji potiču dijete da napravi pokret.

2.2. Mjera

Kada se glazbena cjelina podjeli na najmanje dijelove dobije se mjera ili takt. Mjeru možemo zamijetiti i u svakidašnjem razgovoru jer su u govoru neke riječi jače naglašene, dok su druge manje naglašene. Tako su i tonovi neke glazbene cjeline, skladbe jače ili slabije naglašeni te njihovo izmjenjivanje određuje glazbenu mjeru (Sam, 1998).

Srhoj i Miletić (2000) navode da se naglašeni tonovi ili teza (teška doba) nalaze na početku takta, dok nenaglašeni tonovi ili arza (laka doba) dolaze nakon. Djetetu se ne mora posebno objašnjavati koja je doba naglašena, a koja je nenaglašena jer to djeci dolazi spontano i prirodno. Za odgojitelje je važno poznavanje vrsta mjera poput dvodobne, trodobne ili četverodobne mjere. Postoje i složene mjere koje bi odgojitelj također trebao znati razlikovati kako bi na ispravan način mogao odrediti pokrete i prezentirati ih djeci (Gospodnetić, 2015).

2.3. Ritam

Za ritam se može reći da je najvažniji glazbeni element. On nas okružuje i prisutan je u našem svakidašnjem životu kao npr. u hodu, govoru i pokretu. Dalcroze (1995) navodi da postoje dva

elementa ritma, a to su prostor i vrijeme. Ti se elementi u nekim umjetnostima mogu nadvladati, ali u glazbi su jednaki i neodvojivi.

Ritam je zapravo ono iskonsko što nas pokreće kao npr. kucanje srca, puls. Kao što je kucanje srca u određenom ritmu izražajno sredstvo našega života, tako je i ritam u glazbi životna snaga melodije (Šmit, 2001). Dakle, može se reći da bez ritma ne bi bilo ni glazbe, jer ritam je izmjena i nizanje tonova različitih trajanja.

Kod djece se prva ljubav prema glazbi budi upravo zbog ritma. On je ono što svakoga od nas pokreće te dijete kada čuje neki ritmizirani govor ili melodiju, intuitivno reagira pokretom. Prva glazba kroz koju dijete osjeti ritam je brojalica. Budući da je zadatak odgojitelja i roditelja da dijete od najranijih dana upoznavaju s glazbom, poželjno bi bilo da krenu s jednostavnijim brojalicama i raznovrsnim ritmom (Sam, 1998).

2.4. Tempo i dinamika

Tempo je brzina izvođenja nekog glazbenog djela. Tri su osnovna tipa tempa: lagani tempo (adagio), umjereni tempo (andante) i brzi tempo (allegro). Tempo često možemo usporediti s otkucajima srca. Gospodnetić (2015, prema Andreis, 1994) navodi da se 75 otkucaja srca u minuti smatra kao srednje brz tempo, dok je 50 otkucaja u minuti vrlo polagan tempo, a 140 otkucaja u minuti vrlo brz tempo. Djeca zbog bržeg otkucaja srca imaju drugačiji osjećaj za tempo nego odrasli. Zato s djecom treba dobro paziti u kojem tempu ćemo im predstaviti neku pjesmu ili igru s pjevanjem. Ako odgojitelj zamoli djecu da pjevaju npr. brzo (allegro), djeca će pjesmu otpjevati vrlo brzo (presto) (Gospodnetić, 2015). Prema Sam (1998) predškolsko dijete najprije uviđa odnos između polaganog i brzog tempa, a tek su starija djeca sposobna uvidjeti razliku između sporog, umjerenog i brzog tempa.

Dinamika je prema Šmit (2001) stupnjevanje jačine tonova. To se stupnjevanje izvodi s prelaskom iz jednog stupnja jačine u drugi, a može biti naglo ili postupno. Postoje dva osnovna, ali ipak suprotna dinamička stupnja, a to su piano (p) i forte (f). Postupno pojačavanje u glazbi naziva se crescendo, a postupno smanjivanje naziva se decrescendo. Dinamika omogućava izražavanje emocija pokretom pa tako prema Srhoj i Miletić (2000) forte – fortissimo može biti izraženo snažnim pokretima, piano – pianissimo opuštenim pokretima bez naprezanja, crescendo

pojačanim mišićnim kontrakcijama, a decrescendo smanjenjem mišićnih kontrakcija. Dalcroze (1995) navodi da je glazba jedina umjetnost koja je utemeljena na ritmu i dinamici. Zbog dinamike glazba jedina može obogatiti tjelesne pokrete unoseći u njih emociju.

3. POKRET

Prema autoru Dalcrozeu (1995) pokret je zapravo temelj svake umjetnosti, ali i nešto više, odnosno ono nešto što nam je prirodno urođeno. Čim se dijete rodi ono je u pokretu premda on bio minimalistički i skoro nezamjetljiv. Autorica Manasteriotti (1981) govori da dijete do šestog mjeseca života pažljivo sluša i uživa u slušanju glazbe. Nakon tih šest mjeseci počinje razdoblje koje se često naziva „razdobljem hvatanja“ jer se tada kod djeteta počinje razvijati motorika. Istraživanja su pokazala da dijete tada na glazbu odgovara motorički, odnosno pokretom. Tim je istraživanjima također dokazano da su djeca najviše motorički reagirala na dječje pjesme i instrumentalnu glazbu.

Još od davnina, prema slavnom starogrčkom filozofu Aristotelu poznato je kako čovjek ima osjet za pokret, za ravnotežu i za položaj u kojem se tijelo nalazi. Ono što je najbitnije jest da se osjeti za pokret razvijaju životnim iskustvom i vježbanjem te su oni odraz našega vlastitog kretanja u našoj svijesti (Maletić, 1983). Pomoću tih kretanja u našoj svijesti nastaju prirodni ili spontani pokreti. Prema Kuharu (2016) ti su spontani pokreti usađeni u osobnosti čovjeka, a mogu se vidjeti kod djece već od najranije dobi. Od tih spontanih pokreta mogu se izdvojiti pokreti nogu natrag i naprijed te pomicanje nogu lijevo i desno, kao i savijanje nogu u koljenu, podizanje od tla i izravnavanje. Kod spontanih pokreta ruku mogu se izdvojiti pokreti ramena prema natrag i naprijed, savijanje lakta i izravnavanje ruku. Spontani su pokreti zanimljivi jer u sebi imaju nepredvidivi ritam i dinamiku.

Prema autorici Maletić (1983) elementi ritma poput dinamike, vremenskog trajanja i prostorne ekspanzije su također činioci pokreta. Kao što je u glazbi dinamika stupnjevanje jačine tona, tako je dinamika u pokretu stupnjevanje intenziteta, odnosno jačina kojom se izvodi neki pokret. Dinamika pokreta najlakše se može iskusiti kontrastima pokreta: napeto – opušteno, snažno – slabo, teško – lako, naglašeno – nenaglašeno. Autorica također govori da zbog tih kontrasta možemo razlikovati aktivne i pasivne pokrete. U ostvarenju pokreta bitnu ulogu ima gravitacija,

odnosno težina. Boreći se protiv težine naš će pokret biti napet, dok će prepuštajući se težini pokret biti mek, težak ili mlitav.

Kada promatramo novorođeno dijete možemo zaključiti da je pokret temelj njihova izražavanja i način komuniciranja sa svijetom. Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) dijete uči i upoznaje svijet kroz igru, a pokret je temeljni dio dječje igre. Djeca su stalno u pokretu jer kretanje kod njih stvara radost, veselje i budi u njima potrebu za istraživanjem. Kretanje kod djeteta utječe na razvoj samopouzdanja, kao i na razvoj kreativnosti i divergentnog mišljenja te razvijanje novih motoričkih znanja i vještina. Ta djetetova potreba za kretanjem najbolje se može ostvariti pomoću pokretnih igara.

3.1. Pokretne igre

Za predškolsko dijete kretanje je temeljni dio života. Ono mu donosi veselje i radost te se njime izražava. Pokretne igre su pomoć djetetu da se na najbolji mogući način izrazi pokretom i kretanjem. One kod djeteta uz izražavanje pokretom i tijelom potiču razvijanje kinestetičke osjetljivosti (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) pokretne su igre snažna potpora u djetetovu odrastanju i prisutne su od davnina. Može se zaključiti da se pokretne igre zasnivaju na raznovrsnim pokretima kao što su hodanje, puzanje, trčanje, penjanje, guranje, gađanje i vučenje. Zbog toga je vrlo važna motorička sposobnost djeteta. Motoričke su aktivnosti izrazito bitne kod djece rane i predškolske dobi jer one stvaraju temelj za razvoj različitih prirodnih oblika kretanja i pokreta.

Budući da se pokretne igre zasnivaju na prirodnim oblicima kretanja za djecu rane i predškolske dobi preporučuju se različite igre upiranja, vučenja, višenja te navlačenja i potiskivanja. Prirodni oblici kretanja su također hodanje i tračanje, a ujedno su i temeljne motoričke strukture koje utječu na razvijanje funkcionalnih sposobnosti dišnog i krvožilnog sustava te na jačanje mišića. Nadalje, u pokretnim igrama česti su i oblici skakanja koji su važni za razvoj repetitivne i eksplozivne snage. Zatim hvatanje, bacanje i gađenje navode se kao važne aktivnosti za razvoj koordinacije, brzine i preciznosti. Penjanje, puzanje i povlačenje su biotička znanja koja se također provlače kroz pokretne igre, a važna su radi razvoja spretnosti, pokretljivosti kralježnice te zglobova. Prirodni oblici kretanja kotrljanje i kolutanje važni su radi jačanja i

fleksibilnosti različitih mišića, dok su dizanje i nošenje biotička znanja koja će ojačati ledne mišiće, ruke i rameni pojas. U pokretnim su igrama također zastupljena biotička znanja poput upiranja i višenja te potiskivanje, navlačenje i vučenje koja djeluju na cijeli organizam (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Primarni je utjecaj pokretnih igara na motorički razvoj djeteta, no one također djeluju i na ostala razvojna područja kao što su spoznajni razvoj, socioemocionalni razvoj te govor, komunikacija, izražavanje i stvaranje (Tablica 1).

Tablica 1

Mogući utjecaji na cjeloviti razvoj djeteta

Razvojno područje	Mogući utjecaji
motorički razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj koordinacije i preciznosti pokreta - razvoj koordinacije i preciznosti u baratanju predmetima - razvoj koordinacije i ravnoteže pri pokretima i kretanju - pokretljivosti i spretnosti pri kretanju - razvoj motoričkih sposobnosti u složenijim motoričkim vještinama itd.
spoznajni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj prostorne orijentacije i stjecanje iskustva kretanjem - razvoj pozornosti - razvoj pažnje - razumijevanje pravila itd.
govor, komunikacija, izražavanje i stvaranje	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj vještine slušanja - razvoj razumijevanja govornog izraza - bogaćenje rječnika itd.
socioemocionalni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj pozitivnih emocionalnih stanja - razvoj pojma o sebi - razvoj sposobnosti prepoznavanja i izražavanja emocija - formiranje slike o sebi - razvoj regulacije emocija - razvoj uspostave emocionalne stabilnosti - razvoj samostalnosti i neovisnosti - razvoj vršnjačke komunikacije - razvoj empatije - razvoj snošljivosti - učenje poštivanja pravila - pozitivan odnos prema suigraču - razvoj pozitivnih stavova prema zajednici itd.

Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) pokretne se igre dijele na pokretne igre s pomagalima za koje su potrebni dodatni rekviziti (palice, loptice i dr.) te pokretne igre bez pomagala. Također postoje i pokretne igre s pjevanjem u kojima je primarni zadatak sinteza glazbenog i motoričkog stvaranja i izražavanja te pokretne igre bez pjevanja koje imaju naglasak na motoričkom stvaranju i izražavanju. Pokretne je igra pogodna za izvođenje na različitim mjestima i u različitim prostorima. Tako se može primijeniti i u zatvorenim i u otvorenim prostorima, kao što su dvorane, dnevni boravak, hodnik i razni izleti na otvorenom. Izrazito je važna primjena pokretnih igara u jasličkom i vrtičkom kurikulumu zbog toga što djeluju na cjelokupni razvoj djeteta.

4. PLES

Prema Šumanović, Filipović i Sentkiralji (2005) ples je preteča svih umjetnosti. Svaki čovjek u sebi ima želju za ritmičkim pokretom i plesom. To je umjetnost koja omogućuje čovjeku da se opusti, izrazi i oslobodi sve ono što mu stvara probleme i što ga koči u ostvarenju ciljeva. Plesna je umjetnost kao i glazbena umjetnost prisutna od davnina. U povijesti je ples zajedno s glazbom imao drugačiju ulogu nego što je ima danas. Bio je dio vjersko – sakralnih ceremonija, molitva, žrtvovanja i drugih načina komuniciranja s prirodnim i natprirodnim silama (Maletić, 1986).

Novak (2021) govori da nam ples omogućuje vlastito izražavanje i bolje upoznavanje drugih, ali i sebe. Ples sam po sebi kao i pokret pruža veselje i radost, ali i opuštenost, udobnost, bolju komunikaciju, a kod djece posebno utječe na razvoj samopouzdanja. Ples je prema autorici Maletić (1986) djeci prislan jer se prožima s istinskom čovjekovom djelatnosti, igrom. Igra i ples plod su djetetove mašte koje se realiziraju u djetetovu improviziranju.

Plesom se kod djece razvija osjećaj za ritam, vrijeme i prostor. Budući da je usko povezan s glazbom potiče i razvoj sluha i slušne pažnje. Kosinac (2011) navodi da ples ima veliku ulogu u razvoju djece rane i predškolske dobi jer omogućava razvoj ravnoteže, koordinacije, snage i živčano – mišićne podražljivosti. On daje djetetu mogućnost da se slobodno izrazi, radi na svome samopouzdanju te mu daje osjećaj sigurnosti. Prema Erdeš (2017) ples je djeci potreban jer pomoću njega ostvaruju ritmičko kretanje putem kojeg razvijaju kritičko mišljenje, kreativnost, motoriku i samu estetiku pokreta. Također potiče razvoj koncentracije, pamćenja i prosocijalnog

ponašanja kroz pokret. Ples dakle ima odgojnu komponentu koja uvelike utječe na cjelokupni razvoj djeteta te pridonosi pozitivnom razvoju djece u mlade osobe.

U današnje vrijeme prisutan je sjedilački način života zbog kojeg dolazi do mnogih posljedica kao što je pretilost, razni problemi s leđima, razne promjene u ponašanju te depresija. Problem je taj što se ovi simptomi ne očituju samo od odraslih, već i kod djece rane i predškolske dobi. Ples je dakle u ovome digitaliziranom dobu prijeko potreban za djecu. Iako ples djeci predstavlja zabavu i uživanje, on itekako utječe na njihov motorički razvoj, na pravilno držanje tijela i na osjećaj za lijepo i ritmičko kretanje (Ljubobratović, 2019).

4.1. Kreativni ples

Prema Gospodnetić (2015) princip kreativnosti izuzetno je važan kod djece rane i predškolske dobi jer potiče razvoj mašte i stvaralaštva kroz pokret. Perović (2018) navodi da je kreativni ples ono pomoću čega možemo izraziti svoje trenutne osjećaje i misli. On se razlikuje od drugih plesova jer nema strukturu, već je plod improvizacije i spontanosti trenutka. Dakle, u kreativnom plesu djeca će plesati onako kako žele i kako im prirodno dođe u trenutku, bez zadane koreografije ili uputa odgajatelja.

Kreativni je ples prema Erdeš (2017) zapravo slobodno kretanje ili slobodni pokret koji djeci omogućuje istraživanje melodije, tonova, zvukova i vlastitih pokreta. On je poveznica osjećaja i tijela, jer putem pokreta djeca izražavaju svoje misli i osjećaje. Daje djeci svjesnost o prostoru u kojem se nalaze, razvija koncentraciju i naglašava suradnju i sinkroniziranost plesa i glazbe. Dakle, temelji kreativnoga plesa su u prirodnome pokretu tijela te na improvizaciji. U radu s djecom rane i predškolske dobi improvizacija u prostoru, odnosno primjena kreativnog plesa, najviše se očituje pri aktivnom slušanju glazbe. Improvizacija ne znači nužno da se djeci govori da plešu uz glazbu onako kako žele, već bi bilo poželjno da je improvizacija vođena kratkim i jasnim uputama odgajatelja u tolikoj mjeri da su djeca i dalje u mogućnosti se izraziti svojom kreativnošću (Gospodnetić, 2015).

Kao što su za stvaranje glazbe potrebni instrumenti, tako je prema autorici Maletić (1983) ljudsko tijelo instrument u plesu. Ista ga autorica još naziva i pokretni aparat. U kreativnom plesu djeca se koriste tijelom kao instrumentom za stvaranje pokreta i različitih formi te im služi za

izražavanje njihove ekspresije. Tijelo je u kreativnom plesu komunikacijsko sredstvo pomoću kojeg dijete komunicira s prostorom i okolinom. Budući da djeca prilikom plesanja većinom dijele prostor s drugima uče se poštivanju svoga i tuđeg osobnog prostora, poštuju razlike između vršnjaka i drugih ljudi te na taj način rade na svome samopouzdanju i uče se prosocijalnom ponašanju (Lukšić 2020).

4.2. Plesne strukture

Plesne strukture su dio programskog sadržaja u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi u radu s djecom rane i predškolske dobi. Prema istraživanjima „Vježbanjem plesnih struktura uz glazbu razvija se kod učenika stvaralaštvo, ritmičnost, dinamičnost, harmoničnost, ljepota i izražajnost pokreta kao i pravilno i lijepo držanje tijela“ (Šumanović, Filipović i Sentkiralji, 2005; str. 40). Prema Lovrenović (2016) djeca rane i predškolske dobi pokazuju da im je smisao za ritam urođen kroz izvođenje nekih radnji ili igre. To se može primijetiti u cupkanju ili njihanju djece prije nego prohodaju. Šumanović, Filipović i Sentkiralji (2005) također navode da plesne strukture iznimno potiču razvoj koordinacije, brzine, snage, gibljivosti, preciznosti, kao i pravilan rad osnovnih tjelesnih funkcija.

Plesne strukture su u korelaciji s glazbenom kulturom te je poželjno da prije usvajanja plesnih struktura djeca prvo usvoje osnovne ritmove i primjenu tih ritmova u pokretu. Šumanović, Filipović i Sentkiralji (2005) navode osnovne obrazovne ciljeve plesnih struktura:

- razvijanje estetske kulture pokreta
- lijepo držanje tijela
- prostorna orijentacija
- izražajnost i emocionalnost pokreta
- glazbena izražajnost: ritam, tempo, melodija, dinamika i takt
- korelacija pokreta i tona
- slobodna kreativnost glazbe i pokreta

Osnova plesnih struktura su zapravo prirodni oblici kretanja, a njihovi sadržaji očituju se u dječjim plesovima te formama društvenih i narodnih plesova.

4.2.1. *Primjena plesnih struktura*

Prva stvar od koje bi se trebalo početi prilikom usvajanja plesnih struktura jest učenje i usavršavanje strukture pokreta. Nakon toga, kreće se na obrađivanje glazbenog stvaralaštva u koje ubrajamo ritam, tempo, melodiju, dinamiku i takt. Zatim se kreće na izražavanje vrijednosti trajanja nota koracima istodobno s pokretima ruku koje označavaju metričku strukturu takta, odnosno nenaglašene i naglašene dijelove takta. Takvo se izražavanje u plesnim školama naziva „*taktiranje*“. Zatim slijedi postupak u kojem se povezuju glazba i pokret te se na taj način potiče dječja kreativnost i stvaralaštvo u plesnom izražavanju. Ti se pokreti uz glazbu povezuju u ritmičke cjeline te se izvode u raznim oblicima i formacijama plesnih igara. Također treba obratiti pozornost na glazbene mjere u plesnim strukturama za koje je poželjno da budu dvodobne, trodobne i četverodobne. Glazba mora djeci biti zanimljiva, bliska i kratka kako bi je djeca što prije i bolje zapamtila. Nekada se sadržaji plesnih struktura mogu izvoditi pomoću raznih pomagala kao što su: trake, loptice, štapići, zastavice i dr. Pokreti u plesnim strukturama izvode se pojedinačno, u parovima i u skupinama. Također se primjenjuje i ritmička pratnja pljeskanjem, instrumentima ili udaraljka. Pomoću udaranja štapićima uz promjene tempa, hodanjem i trčanjem u različitom ritmu, poskocima, slobodnim kretanjem na poznate glazbene oblike djeca će moći usvojiti složene oblike plesa (Šumanović, Filipović i Sentkiralji, 2005).

Prema Šumanović, Filipović i Sentkiralji (2005) plesne strukture odojitelji mogu provoditi u raznim oblicima rada kao što su:

- a) Sat tjelesne i zdravstvene kulture u kojem se plesne strukture mogu primijeniti kao plesne elementarne igre uz glazbu na početku sata, OPV vježbe uz glazbu i pomagala, obrađivanje elemenata ritma i kretanja u glavnom dijelu sata te plesni, jednostavni, opuštajući i smirujući pokreti u završnom dijelu sata.
- b) Male stanke kada je potreban odmor od intelektualne aktivnosti. Tada se mogu provoditi fizičke aktivnosti plesnih struktura poput hodanja, skokova, zamaha uz glazbu te kroz igru i ples.
- c) Na priredbama za koje odgajatelj priprema djecu za neki društveni ili narodni ples ili samo neki ritmički sastav kao zasebnu točku u priredbi.

- d) Na izvannastavnim i izvanškolskim športskim aktivnostima u koje se mogu uključiti djeca koja pokazuju posebnu zanimaciju za ples te koja imaju prirodne, urođene plesne sposobnosti.

5. RITMIKA

Švicarski skladatelj, glazbeni pedagog i glazbenik Emile Jacques-Dalcroze prvi je razvio ritmičku teoriju. Istraživanjima i praksom, došao je do saznanja da se fizičkom aktivnosti ili motorikom lakše usvajaju ritam i ostali glazbeni pojmovi. Glavni dio Dalcrozeove metode jest odgoj sluha, improvizacija, ritmička gimnastika i kasnije plastika što je estetsko izražavanje glazbe kretanjem (Srhoj i Miletić, 2000). Prema Dalcroze (1995) njegova su istraživanja počela na satovima solfeggia. U nastavu je uveo vježbe koračanja, gesti ruku i stupanja kako bi djecu naučio tjelesno reagirati na glazbeni ritam. Kada je razvio metodu upotpunosti, unaprijedio je nastavu solfeggia te je stvorio ritmiku. Njegova je zamisao bila da ritmika služi kao dopunski odgoj i dodatak operi, glazbi, plesu, gimnastici, glumi i dr. Iz toga je razloga smatrao i poticao ritmički odgoj plesača i glazbenika već od njihove najranije dobi. U lipnju 1903. Emile Jacques-Dalcroze održao je prvi eksperimentalni sat ritmike te se njegova metoda s godinama usavršavala i danas se aktivno primjenjuje u praksi.

Slika 1. Emile Jacques-Dalcroze

Prema Dalcroze (1995) ritmika zapravo teži k tome da tjelesno predstavi glazbene vrijednosti koje se mogu postići euritmičkim vježbama. Te vježbe djetetu, odnosno pojedincu omogućuju tjelesno izražavanje i osjećanje glazbe na način da u osobi budi zadovoljstvo i stvara umjetnost. Ritmika je danas najraširenija i najpoznatija plesna aktivnost koja je primjerena za djecu rane i predškolske dobi od tri do šest godina (Bingula, 2017). Gospodnetić (2015) navodi da je ritmika danas pomoćna disciplina za dva umjetnička područja, a to su glazba i ples. Primjenjivanjem ritmike kod djece rane i predškolske dobi koriste se veliki pokreti koji se kasnije smanjuju i dovode do toga da su djeca u školskoj dobi sposobna svirati instrumente i baviti se nečime što iziskuje precizan rad manjih mišića.

Osim što potiče motorički razvoj, kroz ritmiku će djeca razviti ritam i sluh. Dokazano je da se kretanjem uz glazbu može osjetiti povezanost mišićne dinamike i jačine zvuka, stanke i odmora, kontrageste i kontrapunkta, prostora i vremena te disanja i melodijske faze (Gospodnetić, 2015). Prema Binguli (2017) cilj ritmike je zapravo razvijanje senzibiliteta za glazbu tako da se djecu uči kreativnom izražavanju kroz pokret. Bit ritmike je kvalitetno provedeno vrijeme uz glazbu, igru i ples te cjeloviti razvoj djece što će im jednoga dana pomoći za vlastito unaprjeđenje života.

5.1. Plesno – ritmički odgoj

Plesno – ritmički odgoj za djecu rane i predškolske dobi temelji se na metodi Ane Maletić. Ona svoju metodu temelji na učenjima prema Rudolfa Labana i Emila Jacques-Dalcrozea. U ovom se specifičnom odgoju kod djece razvija kinestetički osjet, odnosno osjet za pokret koji se razvija kretanjem i vježbanjem uz glazbu, ali i bez nje. Također bitnu ulogu ima i princip kreativnosti za razvijanje mašte i vlastitog stvaralaštva kroz pokret (Gospodnetić, 2015).

Prema Srhoj i Miletić (2000) Ana Maletić bila je plesni pedagog, umjetnica i koreografkinja te je zaslužna za to što je grad Zagreb postao središte suvremenog plesnog pokreta. Đurinović (2008) navodi da je Ana Maletić upravo ona koja je 1954. godine otvorila prvu Školu za ritmiku i ples u Zagrebu. Ta škola djeluje i danas pod nazivom Škola suvremenog plesa Ane Maletić. Cilj škole bio je obrazovanje nastavnika ritmike i plesa, plesača i koreografa, stručnjaka za kinetografiju i dr. Ta škola nije bila jedinstvena samo na području tadašnje Jugoslavije, već i na području cijele Europe.

Slika 2. Ana Maletić u stilu Isadore Duncan

Lovrenović (2016; prema Zagrajski - Vukelić, 2000:309) navodi da plesno – ritmički odgoj ima:

- 1- opći humanistički smisao koji je zaslužan za praćenje i razvoj emotivnog razvoja djece, zatim njegovanje kreativnih sposobnosti te njegovanje i razvoj pokreta kao odraz svojstvene dinamike i vitalnosti djece.
- 2- estetski smisao kao estetski odgoj u kojemu tijelo predstavlja oruđe i materijal umjetničkog izraza.

Lovrenović (2016) također navodi razlike i mogućnosti djece rane i predškolske dobi u plesno – ritmičkom odgoju:

- a) djeca u dobi od tri do četiri godine – dijete će do kraja treće godine života usvojiti sve kretnje, vještine i motoričke radnje koje im pomažu da svladaju prostor oko sebe. Također su sposobna individualno nastupati i biti u kontaktu s drugima. Sat za trogodišnjake u

početku može trajati otprilike 30 minuta te djeca mogu usvajati formalne elemente poput skokova, kotrljanja i dr.

- b) djeca u dobi od četiri do pet godina – dijete s četiri godine pokazuje želju za shvaćanjem, zaigrano je i više se vremena može posvetiti jednom interesu te ima veću koncentraciju. Iz tih razloga se duljina sata može produžiti.
- c) Djeca u dobi od pet do šest godina – to su djeca koja zbog iskustva od prijašnjih godina u plesno – ritmičkom odgoju imaju svijest o pokretu i vlastitom tijelu. Čak i ako dijete nema iskustva s ovim odgojem te tek u ovoj dobi počne pokazivati interes vrlo brzo će savladati sve propušteno.

Slika 3. Škola za ritmiku i ples; djeca plešu ritmiku

6. GLAZBENE IGRE

Prema Marić, Mendeš, Goran (2020) igra je bila prisutna još od prapovijesti, odnosno otkad postoje ljudi, postoji i igra. Ona kod djece predstavlja sastavni dio života jer je temeljna aktivnost njihova odrastanja. Upravo će kroz igru dijete moći razviti razne kompetencije i znanja poput jezično – komunikacijskih, motoričkih, spoznajno – istraživačkih, umjetničkih i socio – emocionalnih znanja. Važnu ulogu u igri ima djetetova mašta koja izbiva iz djetetove igre u prvim

godinama života i pojavljuje se tek u igri u trećoj godini života. Kroz maštu će djeca razvijati svoju igru koja će kasnije prerasti u razna istraživanja. Milinović (2015) navodi da kroz igru dijete razvija prirodnu radoznalost te sposobnost izražavanja i zapažanja. Kroz nju djeca odrastaju, stječu samopouzdanje i povjerenje. Mnoga su se istraživanja provela na temelju igre te neki znanstvenici smatraju da je ona jedna od ključnih čimbenika pomoću kojih se formira ličnost, odgaja i uči djecu (Marić i Goran, 2013).

Prema autorici Manasteriotti (1981) istraživanja su dokazala na glazba ima odgojnu komponentu te da utječe na cjelokupni razvoj djeteta. Kroz glazbene igre djeca će biti u mogućnosti brže razviti osnovne pokrete, tračanje i hod, muskulaturu i pravilno držanje. Posebno mjesto u odgoju, glazba ima u razvoju govora. Kroz pjevanje i recitiranje djeca brže aktiviraju svoj govor, bogate rječnik i razvijaju glas. Iz tih su razloga glazbene igre vrlo važne u razvoju djece rane i predškolske dobi. Poželjno je da se primjenjuju u svim razvojnim razdobljima djece te da budu prilagođene njihovim intelektualnim i tjelesnim mogućnostima te njihovom zanimanju, iskustvu i doživljaju. Neke od glazbenih igara koje možemo primijeniti kod djece već od prve godine života su cupkalice, tapšalice i zabavljalice/igre prstićima. U glazbene igre se također ubrajaju brojalice kroz koje se kod djece razvija osjećaj za ritam te glazbene igre s pjevanjem (Marić i Goran, 2013).

Zabavljalice ili igre prstićima glazbene su igre koje se igraju s djecom u prvoj godini života. Prema Marić i Goran (2013) ove se igre igraju s djecom oduvijek. Te se igre igraju tako da odrasla osoba dok izgovara tekst dodiruje svaki prst na dječjoj ruci. Cilj tih igara je razvijanje osjećaja za ritam kod djece te da dožive ritam govora, veselje i osjećaj ugone. Primjeri igara s prstićima su:

PRSTI

Ovaj ide u lov,

Ovaj za njim,

Ovaj kuću čuva,

Ovaj jelo kuha,

Ovaj kaže m – m – m.

OVAJ PALAC

Ovaj palac kruha prosi,

Kažiprst ga kući nosi,

Srednjak šuti pa se ljuti

Što prstenjak sve izjeda,

A mezimcu ništa ne da.

Glazbene igre *cupkalice ili cupaljke* su prema Marić i Goran (2013) igre koje se izvode s djecom kada su u mogućnosti sjediti. Igraju se tako da dijete sjedi odrasloj osobi na koljenima koja ritmički izgovara cupkalicu te pritom podiže i spušta pete na pod (cupka). Kada dijete počne stajati ono će već na zvuk cupkalice početi cupkati pa tako možemo primiti dijete za ruke i zajedno s njime cupkati. Neki primjeri cupkalica su:

HOP, CUP

Hop, cup, hopa, cup,

Raste bebi prvi zub,

Hop, cup, trala, la,

Uskoro će imat' dva.

CUP, CUP, NOŽICAMA

Cup, cup, nožicama,

Pljesni, pljesni ručicama,

Pa poskoči hopa, hop,

Cupni sada skok na skok.

Tapšalice , tašalice ili tašunaljke su prema Marić i Goran (2013) glazbene igre koje se počinju s djecom igrati u njihovoj najranijoj dobi. Mogu se igrati već u prvih nekoliko mjeseci djetetova života jer dijete može biti u ležećem položaju, sjedećem ili stajaćem, ovisno o tome u kojoj je fazi razvoja. Igraju se tako da odrasla osoba uzme dječje ručice te njima plješće i ritmički izgovara tekst. Poželjno je da se tapšalice izvode često i bez mijenjanja. Starije će dijete moći nakon nekog vremena samostalno pljeskati u ritmu tapšalice jer će ju znati prepoznati. Neki primjeri tapšalica su:

TAŠUN, TAŠUN

Tašun, tašun, tanana,

I svilena marama,

Tko tašuni kruha da,

Rodit će mu pšenica.

TAŠI, TAŠI

Taši, taši, tanana,

Beba već je pospana,

Večericu pojela,

Da bi bolje zaspala.

6.1. Brojalica

Brojalicu prema Gospodnetić (2015) ubrajamo u vrstu glazbe jer ima svoj glazbeni oblik, ritam i ostale elemente glazbe osim harmonije i melodije. Ona je vrsta ritmičkog govora koja djeci služi za prebrojavanje, izbrojavanje, brojanje, odbrojavanje prije neke igre. Ona predstavlja najstariji oblik igre riječima kojoj su ritam i riječi temeljni čimbenici. Djeci rane i predškolske dobi vrlo je draga zbog svoje ritmičnosti te ju često koriste u komunikaciji (Marić i Goran, 2013).

Brojalice se najčešće izgovaraju na jednom ili dva tona koji imaju neodređenu visinu te se može pjevati nekom jednostavnom melodijom koja sadrži tri do četiri tona. Gospodnetić (2015) navodi da je brojalica specifična zbog uloge posljednjeg sloga. Taj posljednji slog djeca jače naglase jer upravo on određuje tko je izabran. Izgovarajući brojalicu napetost raste što se više bliži kraj. Prema Kolić (2019) brojalice također pomažu djeci koja imaju teškoće u govoru poput mucanja ili problema s influentnim izgovaranjem riječi. Brojalica potiče kod djece razvoj socijalne komunikacije i interakcije te razvoj kreativnosti.

Brojalice mogu, ali i ne moraju imati smisla, što znači da mogu biti kombinacija nekih besmislenih riječi. Prenose se s koljena na koljeno, a djeca ih mogu naučiti i čuti od odraslih, od vršnjaka i od starije djece. Djeca ih također mogu smišljati, ali i mijenjati prema svome ukusu i doživljaju. Tako se u nekim novijim brojalicama prema Gospodnetić (2015) pojavljuju neki suvremeni pojmovi poput Coca –cole, Miki Mause, Tom i Jerryja i dr.

Prema Marić i Goran (2013) postoji nekoliko načina kroz koje se djeca mogu poigrati s brojalicama:

- a) Ritmičko izgovaranje teksta brojalice zajedno sa zvučnim pokretima poput pljeskanja, tapšanja i dr. kojima se izvodi mjera.
- b) Izvođenje ritma brojalice pokretom kao što je pucketanje, pljeskanje, hodanje, tapšanje i dr.
- c) Sviranje ritma udaraljka
- d) Podjela u skupine u kojima svaka skupina izvodi drugačiji pokret ili svira drugi instrument. Također jedna skupina može izvoditi mjeru, dok druga izvodi ritam.
- e) Ritam brojalice može se izvoditi tako da duže slogove djeca realiziraju jednim pokretima, a kraće slogove drugim pokretima.

- f) Djeca se mogu podijeliti u skupine pa svaka skupina izgovara jedan stih brojalice ili da skupine sviraju različitim instrumentima.
- g) Ritam se može izvoditi udaraljka ili pokretima bez izgovaranja teksta, a to je ujedno i najteža varijanta jer zahtjeva veću količinu koncentracije.

6.2. Glazbene igre s pjevanjem

Glazba je prisutna u djetetovu životu od rođenja, kroz cijelo djetinjstvo pa i u odrasloj dobi. Prva dječja muziciranja ostvaruju se putem igara s prstićima, cupkalica, tašunaljki brojalice i pjesmica. Djeca doživljavaju glazbu na različite načine pa je u radu s njima dobro primijeniti različite glazbene oblike kako bi djeca mogla istraživati i izražavati se različitim zvukovima. Bitan element glazbene senzibilizacije djeteta jesu igre s pjevanjem. One pružaju djeci radost i veselje te izrazito potiču razvoj glazbenog doživljaja (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

U dječjoj je igri pjesma prisutna oduvijek. Može se zamijetiti da djeca dok se igraju uvijek nešto pjevuše. Pjevanje u igri obično prate pokreti pa se može zaključiti da je pjesma spontano nastajala kroz igru, dok su je pokreti skladno pratili. Budući da su pokret i pjesma u igrama s pjevanjem usko vezani kod djece se razvija osjećaj za ritam, glazbeno pamćenje, pjevački glas te razvoj glazbenog sluha. Pjevana riječ u igri također potiče i emotivnu, senzorno – motoričku, estetsku i funkcionalnu reakciju. Može se zaključiti da zbog interakcije melodije, kretnji i riječi, igre s pjevanjem utječu na cjelokupni razvoj djeteta ranog i predškolskog uzrasta (Mendeš, Marić i Goran, 2020).

Igre s pjevanjem su prema Fabac (2018) najčešći glazbeni oblik koji se provodi s djecom rane i predškolske dobi. Kod djece se u igrama s pjevanjem potiče pravilno izvođenje pokreta, ali i pravilno izvođenje pjesme u što se ubraja tempo, dinamika, ritam i melodija. Osim toga igre s pjevanjem potiču razvoj komunikacije i interakcije djece s vršnjacima, zatim poštivanje pravila igre te povećavaju odgovornost za pravilnu izvedbu igre. Pjesma kod djeteta pobuđuje maštu i kreativnost, a kretanja postaje prirodna reakcija djeteta kako u igri s pjevanjem, tako i u svakodnevnom životu.

Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) igre s pjevanjem mogu biti umjetničke i tradicijske.. Umjetničke su one koje je stvorio skladatelj, no vrlo često su prihvaćene isto kao i narodne te se

autor s vremenom izgubio. Tradicijske su one koje su nastale u narodu te se prenose s koljena na koljeno. Većinom su nastale u nekim životnim trenucima odraslih osoba jer su si pjesmom koja je praćena pokretom olakšavali poslove te stvarali zabavu i uljepšavali si odmor. Također su tradicijske igre nastale i iz ljubavi prema djeci jer su odrasli smišljali razne igre i riječi dok su se igrali s djecom. S vremenom su se neki tekstovi igara izmijenili i osuvremenili, a melodija im je olakšana ili obogaćena. Igre s pjevanjem dijele se na:

- a) Igre s pjevanjem u kolu gdje se djeca drže za ruke i plešu u kolu uz pjevanje. Mogu se kretati u kolu dok pjesma traje, a kada pjesma stane, stane i kolo. Također se može poskakivati s noge na nogu, hodati ritam pjesme ili dobe, mijenjati smjerove kretanja, okretati se te ulaziti i izlaziti iz kola.
- b) Igre s pjevanjem u krugu se koriste kada djeca uz pjesmu izvode neke pokrete rukama ili tijelom. Tako djeca mogu pokretima opisivati sadržaj pjesme, ritam pjesme, izvoditi pravila zadana pjesmom ili svirati udaraljnkama.
- c) Igre s pjevanjem u otvorenom kolu, redu i koloni čije je glavno obilježje kretanje u redu, nizu, „vlakiću“ i dr.
- d) Igre s pjevanjem slobodnih oblika koje zapravo nemaju stalni oblik pa su zato najsloženija skupina igara s pjevanjem. Djeca se slobodno kreću po prostoru i izvode pokrete koje sama kreiraju.
- e) Igre s pjevanjem mješovitih oblika čije je obilježje da su kombinacija dva oblika, npr. kolo i lovice ili kolo i kolona i dr.

Kod biranja igara s pjevanjem treba voditi računa o motoričkim, glazbenim i govornim sposobnostima djece. Tekst igre s pjevanjem treba biti što jednostavniji i razumljiv kako bi ga djeca mogla shvatiti i brzo upamtiti. Ako se u pjesmi spominje neka riječ ili radnja koja je djeci nepoznata, potrebno ju je dodatno opisati i objasniti. Nadalje, igre s pjevanjem izvode se kao zajednička aktivnost/igra, dok se pojedini dijelovi mogu izvoditi individualno. Ako se igre s pjevanjem primjenjuju u mlađoj dobnoj skupini odgajatelj će biti taj koji izvodi pokrete, a djeca će pokrete oponašati i prema svojim mogućnostima se priključivati igri. Djeca uče pjesmu po sluhu pa je zato poželjno da se melodija i riječi čuju dobro i jasno. Igra s pjevanjem se usvaja tako da se odgojitelj u isto vrijeme kreće s djecom i pjeva. Kod zahtjevnijih igara s pjevanjem poželjno je da

djeca prvo usvoje pjesmu jer kada usvoje tekst moći će se više koncentrirati na pokret. Većinom igre s pjevanjem imaju već određene pokrete, ali isto tako djeca prilikom usvajanje igre s pjevanjem mogu sama izmisliti neke pokrete.

6.3. Slušanje glazbe

Glazba dopire do čovjeka već u najranijoj dobi. Dijete već u utrobi majke sluša glazbu te doživljava ritam, čuje majčin glas koji mu stvara ugodu, ali isto tako čuje i buku i neugodne zvukove (Marić i Goran, 2013). Prema Gospodnetić (2015) učinci glazbe su tjelesni i mentalni te puno ljudi voli slušati i uživati u glazbi bez da su svjesni njezinog pravog učinka. Autorica Sam (1998) navodi da dijete svoj glazbeni doživljaj prvo doživljava fiziološki i emocionalno, a tek poslije intelektualno. Budući da je glazba apstraktna umjetnost djeca rane i predškolske dobi je ne mogu doživjeti na toj apstraktnoj i intelektualnoj razini, već je doživljavaju isključivo osjetom sluha (Marić i Goran, 2013). Prema Sam (1998) ovisno o djetetovoj razvijenosti sluha možemo primijeniti različite vrste slušanja glazbe:

- 1- *Pasivno slušanje glazbe* može se prepoznati i u svakodnevnom životu, npr. dok osoba radi neku aktivnost, a u pozadini svira radio ili je upaljen TV. Dakle, Gospodnetić (2015) navodi da je takvo slušanje glazbe kao kulise, a bez pridodavanja pažnje upravo pasivno slušanje glazbe. Ako se s djecom u vrtićkoj skupini provodi pasivno slušanje glazbe odgajatelj u niti jednom trenutku ne bi smio djeci obratiti pažnju na glazbu. To će učini tako da ne stišava glas dok traje glazba i ponašat će se onako kako se inače ponaša. Česti će odgovor djece na pasivno slušanje glazbe biti upravo pokret. Njihat će se u ritmu ili metru glazbe, plesati i uživati. Pasivno slušanje glazbe može se koristiti i kao kulisa u čitanju priča, dramskih igara, lutkarskih predstava i u satu tjelesne i zdravstvene kulture.
- 2- *Aktivno slušanje glazbe* jest prema Sam (1998) glazbeno intelektualna sposobnost koju dijete stekne glazbenim odgojem. Za aktivno slušanje glazbe skladba ne smije biti dugačka kako bi se djeca mogla koncentrirati i aktivno slušati. Djeci je lakše slušati neko glazbeno djelo koje ima pravilan oblik te je poželjno da se isto kao kod usvajanja brojalice i pjesme skladba ponovi nekoliko puta. Aktivno slušanje glazbe provodi se tako da odgajatelj pusti glazbu, a djeca se prvo slobodno kreću i plešu kroz prostor. Skladba se ponovi nekoliko

puta, a između svakoga slušanja se progovori nekoliko rečenica. To može biti neka priča koja je uklopljena uz temu skladbe ili komentiranje skladbe (Gospodnetić, 2015).

Odgajatelj bi u aktivnostima slušanja glazbe trebao djecu uputiti u glazbu i omogućiti im da u njoj uživaju i dožive njezinu ljepotu. Također bi bilo dobro pustiti djecu da samostalni i kreativno pokretom i plesom izraze ono što su čuli ili ono što u njima budi glazba koju slušaju (Gospodnetić, 2015).

7. ULOGE ODGAJATELJA U PLESNIM I GLAZBENIM AKTIVNOSTIMA

Uloga odgajatelja je praćenje i promatranje djeteta u njegovim svakodnevnim aktivnostima jer će tako moći bolje upoznati dijete, vidjeti koje su njegove potrebe i interesi te uvidjeti ako dijete ima teškoće u određenom području. Promatranjem djeteta u njegovim svakodnevnim aktivnostima odgajatelj također utječe i na razvoj svojim kompetencija (Marić i Nurkić, 2014). Prema Kolić (2019) uloga odgajatelja je da na pravilan način rasporedi materijale i organizira prostor za glazbene i plesne aktivnosti koje utječu na cjelokupni razvoj djeteta rane i predškolske dobi. Dijete je znatiželjno i aktivno biće koje odgajatelj treba znati zainteresirati i poticati ga u njegovim interesima. Svaki medij, a u ovome slučaju glazba i ples ima razne mogućnosti korištenja koje odgajatelj treba znati prepoznati isto kao što treba znati koje su kompetencije određenog djeteta kako bi mu ponudio odgovarajući medij kojim se može izraziti. Dakle, odgajatelj ima zadatak da istražuje različite mogućnosti raznih medija pa tako i glazbe i plesa (Marić i Nurkić, 2014).

Važna uloga odgajatelja je poticati zajednički rad i suradništvo. Kada se govori o glazbi odgajatelj je taj koji treba uočiti svaki dječji interes za glazbu kako bi ga znao primijeniti u drugim aktivnostima. Također je uloga odgajatelja da kod djece potiče razvoj glazbenih sposobnosti kao što su osjećaj za metar, ritam, tempo, dinamiku i melodiju. Ono što je također važno jest utjecaj jednog medija na drugi pa je tako uloga odgajatelja da pokaže djetetu kako svoje misli i osjećaje vezane uz glazbu može izraziti i pokretom, odnosno plesom (Kolić, 2019).

Prema Mendeš, Marić i Goran (2020) glazba potiče dječju maštu, osjećaje i kreativnost. Uloga odgajatelja u plesu je da uz glazbu potiče djecu na stvaranje kreativnog plesa, a ne na slijepo oponašanje pokreta odgajatelja. Odgajatelj treba naglašavati dječju kreativnost i ekspresivnost tako da ona sama slažu plesne sekvence i koreografije (Krišto, 2020). Odgajatelj će poticanjem

improvizacije i kreativnosti omogućiti djeci da otkriju svoj unutrašnji život i pokretom izraze svoj vlastiti ritam što rezultira boljim poznavanjem sebe te utječe na razvoj samopouzdanja kod djece rane i predškolske dobi (Marić i Nurkić, 2014).

8. ZAKLJUČAK

Dijete rane i predškolske dobi je izuzetno kreativno i znatiželjno biće. Kretanje i fizička aktivnost djeci predstavljaju veliku važnost jer time istražuju svijet oko sebe i izražavaju se. Iz toga je razloga važno djeci omogućiti razne načine da izraze svoje misli, osjećaje i potrebe.

Budući da je obilježje današnjeg svijeta sjedilački način života, djeca se kao i odrasle osobe sve manje kreću i sve se manje bave fizičkim aktivnostima. Današnji je svijet pod velikim utjecajem tehnologije te se kod djece zbog toga pojavljuju zdravstveni problemi poput pretilosti ili se manifestiraju kao problemi u učenju i ponašanju. Ples i glazba su zato idealni za rad s djecom rane i predškolske dobi jer utječu na njihov cjelokupni razvoj te igraju veliku ulogu u odgoju.

U poticanju djece na glazbene i plesne aktivnosti, glavnu ulogu ima odgajatelj. On treba pokazati djeci zainteresiranost, spontanost i kreativnost kako bi djeca mogla zavoljeti ove umjetnosti i uživati u svim njihovim čarima. Djeca vole igru, a plesne i glazbene aktivnosti djeci ne daju dojam obaveze, već upravo igre. Istraživanja su pokazala da ove umjetnosti u djeci bude veselje i radost pa je zato od velike važnosti da se u predškolske ustanove uvedu i povećaju glazbene i plesne aktivnosti.

LITERATURA

- Bingula, K. (2017). Plesne strukture. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula.
- Durinović, M. (2008). *Razvoj suvremenog plesa: Ana Maletić životopis*. Zagreb: Hrvatski institut za pokret i ples.
- Erdeš, N. (2017). Doprinos pokreta i plesa socijalnim i motoričkim vještinama djece s teškoćama u razvoju. Diplomski rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek.
- Fabac, A. (2018). Dječje glazbene igre. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u sječjim vrtićima I. dio*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
- Jaques – Dalcroze, E. (1995). *Glazba i plesač*. Zagreb: Naklada MD i Biblioteka Gesta.
- Kolić, T. (2019). Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj predškolskog djeteta. Završni rad. Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Rijeka.
- Kosinac, Z. (2011). *Morfološko – motorički i funkcionalni razvoj djece uzrasne dobi od 5. do 11. godine*. Split: Savez školskih športskih društava grada Splita.
- Krišto, I. (2020). Odgojitelj i plesne aktivnosti u dječjem vrtiću. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split.
- Kuhar, R. (2016). Pokret kao zvuk. *Artos: Časopis za znanost, kulturu i umjetnost*, 5, 20 – 25. Preuzeto: 21.4.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/254971>
- Lovrenović, M. (2016). Plesne strukture u predškolskom odgoju. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula.
- Lukšić, A. (2020). Ples - kineziološka aktivnost u ranom i predškolskom odgoju. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Split.

- Ljubobratović, M. (2019). *Glazba i pokret*. Završni rad. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb.
- Maletić, A. (1983). *Pokret i ples*. Zagreb: Kulturno – prosvjetni sabor Hrvatske Zagreb.
- Maletić, A. (1986). *Knjiga o plesu*. Zagreb: Kulturno – prosvjetni sabor Hrvatske Zagreb.
- Manasteriotti, V. (1981). *Prvi susreti djeteta s muzikom – priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslicama*. Zagreb: Školska knjiga.
- Marić, Lj. i Goran, Lj. (2013). *Zapjevajmo radosno – metodički priručnik za odgojitelje, studente i roditelje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Marić, M. i Nrukić, D. (2014). Uloga odgajatelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta. *Dijete, vrtić, obitelj*, 75, 16 – 18. Preuzeto: 21.4.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/234622>
- Mendeš, B., Marić, LJ. i Goran, Lj. (2020). *Dijete u svijetu igre – Teorijska polazišta i odgojno – obrazovna praksa*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Milinović, M. (2015). Glazbene igre s pjevanjem. *Artos: Časopis za znanost, kulturu i umjetnost*, 3, 1 – 6. Preuzeto: 21.4.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/223689>
- Novak, M. (2021). Važnost plesa u male djece u školi. *Varaždinski učitelj- digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4 (5), 195 - 201. Preuzeto: 21.4.2022. <https://hrcak.srce.hr/file/358266>
- Perović, M. (2018). *Razvoj pokreta i ritma kod djece predškolske dobi*. Završni rad. Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Zagreb.
- Reich, T. (1994). *Glazbena čitanka za mlade prijatelje glazbe*. Zagreb: Školska knjiga.
- Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa d.o.o.
- Srhoj, LJ. i Miletić, Đ. (2000). *Plesne strukture*. Split: Abel – internacional.
- Šmit, M. B. (2001). *Glazbom do govora*. Zagreb: Naklada Haid.
- Šumanović, M., Filipović, V. i Sentkiralji, G. (2005). Plesne strukture djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, 14 (2), 40 – 45. Preuzeto: 21.4.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/39521>

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)